

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра фінансового менеджменту та фондового ринку
(найменування кафедри)

Допущено до захисту
Завідувач кафедри
к.е.н, професор
Баранова В.Г

(підпис)
“6” грудня 2018р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності «072, Фінанси, банківська справа та страхування»
(шифр та найменування спеціальності)
за магістерською програмою професійного спрямування
«Фінансовий та страховий менеджмент»
(назва магістерської програми)

на тему: «**Управління фінансами страхової компанії**»
(назва теми)

Виконавець:

Студентка фінансово-економічного
факультету
Погоріла О.Г

_____
/підпис/

Науковий керівник:

К.е.н, професор
Величко Г.О
(науковий ступінь, вчене звання)
/підпис

ОДЕСА – 2018

АНОТАЦІЯ

Погоріла О.Г «Управління фінансами страхової компанії»,

кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра зі спеціальності
«072 Фінанси, банківська справа та страхування»
за магістерською програмою
«Фінансовий та страховий менеджмент»,
Одеський національний економічний університет
м. Одеса, 2018 рік

Кваліфікаційна робота магістра складається з трьох розділів. Об'єкт дослідження – процес управління фінансами страхової компанії.

У роботі розглядаються теоретичні аспекти управління фінансами страхової компанії, а саме: сутність, особливості та структура управління фінансами страхової компанії.

Проаналізована оцінка фінансового стану страхової компанії «Княжа», а саме: загальна характеристика страхової компанії, аналіз фінансових показників, рівень платіжеспроможності, ліквідності, фінансової стійкості, оцінка стану управління фінансами страхової компанії «Княжа».

Запропоновано основні напрямки удосконалення управління фінансовими ресурсами страхової компанії «Княжа».

Ключові слова: страхування, управління фінансами страхової компанії, фінансові показники, страхова компанія «Княжа».

ANNOTATION

Pogorelaya Oksana «Financial Management of Insurance Company»,

Master's degree thesis in «072 Finance, Banking and Insurance»
based on the program of
«Financial and insurance management»,
Odessa National Economic University
Odessa, 2018

This thesis consists of three chapters. Object of research is a process of financial management of the insurance company.

The Master's thesis deals with theoretical aspects of financial management in the insurance company, namely: peculiarities and structure of the insurance company.

Not only does this thesis paper describes financial status of the insurance company “Knyazha” such as: general characteristics of the insurance company, analysis of financial indicators, level of solvency, liquidity, financial stability, assessment of the financial management, but also it presents main directions of improvement of management of financial resources of the insurance company “Knyazha”.

Keywords: insurance, financial management of the insurance company, financial indicators, insurance company "Knyazha".

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСАМИ СТРАХОВОЇ КОМПАНІЇ.....	7
1.1. Сутність системи управління фінансами страхової компанії.....	7
1.2. Особливості та структура управління фінансами страхової компанії.....	12
1.3. Перестраховування як метод управління фінансами страховика.....	19
РОЗДІЛ 2 ОЦІНЮВАННЯ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСАМИ СТРАХОВОЇ КОМПАНІЇ «КНЯЖА».....	28
2.1. Аналіз фінансового стану страхової компанії «Княжа».....	28
2.2. Дієвість та оцінювання системи управління фінансами страхової компанії «Княжа».....	54
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМКИ УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСАМИ СТРАХОВОЇ КОМПАНІЇ «КНЯЖА»	63
3.1. Імплементація зарубіжного досвіду управління фінансами страхових компаній.....	63
3.2. Рекомендації щодо подальшої діяльності страхової компанії «Княжа» та напрямки підвищення ефективності управління фінансами.....	78
ВИСНОВКИ	84
Список використаних джерел.....	88
Додатки.....	93

ВСТУП

У сучасних економічних умовах страхування – чи не єдина галузь економіки України, яка протягом останніх років має стабільний значний щорічний приріст обсягів наданих послуг. Згідно із Законом України «Про страхування» страхування – це вид цивільно-правових відносин щодо захисту майнових інтересів фізичних осіб та юридичних осіб у разі настання певних подій (страхових випадків), визначених договором страхування або чинним законодавством, за рахунок грошових фондів, що формуються шляхом сплати фізичними особами та юридичними особами страхових платежів (страхових внесків, страхових премій) та доходів від розміщення коштів цих фондів.

У сучасній економіці страхування є фінансовим гарантом, що дозволяє компенсувати збиток, який виникає в результаті різного роду непередбачених подій. Разом з тим у багатьох розвинених країнах світу страхові компанії за своєю потужністю і розмірами концентрованого у них капіталу стоять нарівні з банками і є важливою галуззю фінансового сектора економіки.

Таким чином, страхування є галуззю економіки, що має велике суспільне, соціальне та економічне значення. Зараз страхування в Україні – це динамічна галузь, яка спирається на величезний і практично не освоєний ринок, що має, на думку провідних спеціалістів у цій області, велике майбутнє.

Однак тільки налагоджена система функціонування фінансів, обґрунтована тарифна політика і правильно організована методика формування страхових резервів в поєднанні з ефективним їх розміщенням здатні забезпечити страхової компанії фінансову стійкість, а значить і надійність. Разом з тим тема організації та функціонування фінансів страхових компаній є недостатньо розробленою в порівнянні з фінансами інших галузей.

Акумулюючи значні грошові кошти, страховики мають можливість здійснювати страховий захист страхувальників. Крім того, вони мають значні обсяги тимчасово вільних коштів і здійснюють не тільки страхову, а й інвестиційну діяльність. У цьому секторі економіки циркулюють значні грошові потоки і страхові організації є активними учасниками перерозподілу

ВВП, перетворюючись на складні фінансові інститути, що мають свою галузеву специфіку.

Ефективна організація фінансів страховиків значною мірою визначається особливостями страхування як виду підприємницької діяльності і особливим статусом страховиків як суб'єктів підприємницької діяльності.

Економічна, фінансова та соціальна стабільність в державі на рівні суб'єктів господарювання та громадян передбачає розвиток різних видів страхування. Страхові компанії концентрують на собі майнові інтереси своїх клієнтів (фізичних і юридичних осіб). Проте, захищаючи майнові інтереси інших осіб, вони самі не застраховані від впливу чинників зовнішнього та внутрішнього середовищ.

Страхові компанії функціонують у тих же умовах, що й інші суб'єкти господарювання, а отже піддаються тим самим ризикам. Але одночасно на них впливають й фактори, що притаманні лише страховій діяльності.

Питанням сутності страхування, страхових послуг займалися зарубіжні вчені як В. Берг, А. Вагнер, М. Гольцберг, С. Журавін, А. Манес, М. Ротшильд, Г. Фідельман, Л. Хасанбек. Серед вітчизняних науковців слід відмітити таких як В. Бабенко, В. Базилевич, О. Вовчак, О. Гвозденко, В. Гомелля, А. Дегтяр, Ю. Журавльов, Л. Орланюк-Малицька, С. Осадець, Т. Ротова, О. Філонюк, М. Свічинський та інші. Варто зазначити, що більшість робіт вивчають недоліки страхової діяльності, однак недостатнім чином розглядаються або зовсім не вивчаються такі важливі питання, як формування перспективних напрямів розвитку страхового ринку в контексті забезпечення ефективності його функціонування та підвищення конкурентоспроможності.

Проблематику управління фінансовими ресурсами страховика досліджували Ротова Т.А., Руденко Л.С., Говорушко Т.А., Базилевич В.Д., Базилевич К.С., Заруба О. Д., Осадець С.С., Тачанкова О.О., Артюх Т.М. та ін.

Разом з тим, певні питання щодо специфіки управління фінансовими ресурсами страховика з урахуванням сучасних тенденцій та новацій, зостаються недостатньо дослідженими, зокрема: визначення основних тенденцій розвитку

страхового ринку України та окремих страхових компаній на сучасному етапі, поглиблення теоретичних засад щодо управління фінансовими ресурсами страховика та ін. Це зумовлює актуальність теми кваліфікаційної роботи.

Метою кваліфікаційної роботи є на основі узагальнення теоретичних доробок у теорії страхування та теорії управління розробка практичних рекомендацій щодо підвищення ефективності управління фінансовими ресурсами страхової компанії.

Завданнями, які вирішувалися в процесі написання кваліфікаційної роботи, є наступні:

- охарактеризувати сутність системи управління фінансами страхової компанії;
- визначити особливості та структуру управління фінансами страхової компанії;
- проаналізувати методичні підходи до оцінювання управління фінансами страхової компанії;
- провести аналіз ефективного використання фінансових ресурсів страхової компанії «Княжа»;
- охарактеризувати страхову компанію «Княжа», як суб'єкта підприємницької діяльності;
- проаналізувати склад, структуру та динаміку фінансів страхової компанії «Княжа»;
- проаналізувати інвестиційний дохід та рівень банкрутства страхової компанії «Княжа»;
- проаналізувати прибутковість страхової компанії «Княжа»;
- проаналізувати фінансову стійкість і платоспроможність страхової компанії «Княжа»;
- розробити напрямки удосконалення управління фінансовими ресурсами страхової компанії «Княжа»;
- проаналізувати можливість імплементації зарубіжного досвіду управління фінансами страхових компаній;

Об'єкт дослідження – процес управління фінансами страхової компанії «Княжа».

Предмет дослідження – комплекс теоретичних та методичних положень з приводу управління фінансами страхової компанії «Княжа».

Методи дослідження. Теоретичною та методологічною основою даної кваліфікаційної роботи стали фундаментальні положення теорії фінансів та страхування. Для досягнення визначеної мети залежно від складності наукових завдань застосовувався комплекс загальнонаукових методів: аналіз і узагальнення, класифікація, оцінювання; системний та порівняльний аналіз.

Інформаційну базу дослідження складають наукові праці вітчизняних та зарубіжних економістів з теорії страхового ринку; наукові та практичні дослідження з питань здійснення страхових операцій, законодавчі та нормативні акти, що регулюють діяльність страхових компаній в Україні; звітні дані діяльності страхової компанії «Княжа»; науково-методична література; матеріали періодичних видань.

За результатами дослідження були сформульовані рекомендації щодо вдосконалення фінансової діяльності страхової компанії «Княжа» на ринку страхових послуг м. Одеси.

Одержані результати можуть бути використані у практичній діяльності страхової компанії «Княжа» на ринку страхових послуг м. Одеси та сприятимуть підвищенню ефективності його роботи.

ВИСНОВКИ

У першому розділі кваліфікаційної роботи були зроблені наступні висновки. Під фінансами страхових організацій розуміють економічні відносини у грошовій формі, які здійснюють кругообіг грошових коштів страховиків з метою забезпечення статутної діяльності і пов'язані з рухом капіталу, грошових потоків, розподілом та використанням доходів і грошових фондів страхових організацій.

Фінансові ресурси страхової компанії постійно знаходяться в русі і являють собою фінансові потоки. Потік фінансових ресурсів – це різниця поступлення та витрачання фінансових ресурсів за відповідний період часу, незалежно від джерел їх утворення.

Фінансові ресурси страхової компанії складаються з двох основних частин: залученого та власного капіталу, при цьому залучена частина капіталу значно переважає над власним капіталом.

В результаті написання другого розділу випускної роботи були зроблені наступні висновки. Страхова компанія «Княжа» надає послуги страхування переважно за участю страхових посередників – брокерів – що сприяє підвищенню якості страхових послуг для клієнтів, а також допомагає максимальному розповсюдженню страхових продуктів компанії по всій території країни.

Страхова компанія «Княжа» займається 23 видами класичного страхування, зокрема працює в таких сегментах: страхування майна, моторне страхування, страхування відповідальності, страхування вантажоперевезень, страхування від нещасних випадків, обов'язкове страхування відповідальності, страхування будівельних об'єктів та споруд, страхування спецтехніки, страхування бізнес-ризиків, страхування професійної відповідальності.

Активи страхової компанії «Княжа» за період з 2013-2017 рр. зросли на 68%, зібрані страхові премії також зросли на 61%. В той же час спостерігається незначне падіння валового прибутку, при падінні показника

виплат страхових премій на 68%.

Одним з основних факторів зміни розміру власних коштів є наявність нерозподіленого прибутку або непокритого збитку, який встановлює залежність надійності страхової компанії від результативності її діяльності. Найбільш загальною характеристикою результативності фінансово-господарської діяльності страхової компанії є прибуток. Чистий дохід від реалізації продукції збільшився на 7,3%, Чисті зароблені страхові премії теж мають приріст у 7,3%.

Показник валових сум страхових премій, які були підписані також збільшився на 23%. Темп зростання премій, які були передані у перестраховування за 2014-2016 рр. зріс на 95%. Незважаючи на те основні показники прибутковості збільшилися, валовий прибуток страхової компанії за період, який аналізувався, знизився й в 2015 році склав всього 72% від попереднього року. Цей показник знизився внаслідок підвищення витрат на збут та понесених збитків страховою компанією.

З метою оцінки та аналізу факторів впливу на прибутковість страхової компанії «Княжа» був застосований багатофакторний регресійний аналіз, який дозволяє отримати економіко-статистичну модель для обґрунтування впливу кожного фактору на прибуток страхової компанії. Для реалізації поставленої мети були проаналізовані дані фінансової звітності страхової компанії «Княжа» (Додатки). Серед факторів, які впливають на прибутковість страхової компанії

«Княжа» були проаналізовані наступні: страхові виплати, страхові премії, чистий дохід від реалізації страхових послуг, адміністративні витрати, витрати на збут та інші операційні витрати.

Був проведений фінансовий аналіз діяльності страхової компанії на основі його фінансової звітності. Використовуючи дані поточної бухгалтерської звітності, було проаналізовано майновий стан для страхової компанії «Княжа», а також зміни, які мають місце в складі і джерелах формування активів, фінансової стійкості і платоспроможності. Виходячи з

розрахунків, за аналізує мий період 2010-2014 рр. страхова компанія «Княжа» мала абсолютну фінансову стійкість, оскільки протягом 5 років мала значення $E1, E2, E3 > 0$.

В третьому розділі випускної роботи були розроблені наступні рекомендації щодо вдосконалення фінансової діяльності страхової компанії «Княжа» на ринку страхових послуг

Щодо вдосконалення законодавства щодо державного регулювання фінансової діяльності страхових компаній, пропонуються наступні заходи щодо його вдосконалення для українського страхового ринку:

- ✓ зобов'язати українські страхові компанії здійснювати інвестиції виключно в економіку України, що також слід використовувати при допуску іноземних страховиків на національний український ринок, включаючи ринок страхування життя.

- ✓ державне регулювання розподілу фінансових ресурсів серед страхових компаній для реалізації програм розвитку страхування. Крім того, участь у сприянні страховикам в отриманні субсидій уряду і кредитів банків.

- ✓ ліцензуванні страховиків, розроблення типових документів, правил та єдиних стандартів страхування.

- ✓ ввести повне декларування керівника страхової компанії при ліцензуванні її діяльності. При отриманні ліцензії повинні подаватися докладні відомості про керівника, включаючи біографічні дані, кваліфікацію, досвід, інформацію про судимості, фактах невиконання фінансових зобов'язань, у тому числі оголошення банкрутом, випадки невиконання своїх зобов'язань по боргах.

- ✓ розробити окремий закон про захист страхувальників, який повинен регулювати питання захисту прав споживачів страхових послуг.

- ✓ виділити страхування життя від решти страхових послуг страхового бізнесу.

- ✓ встановити для брокерів мінімальний капітал.

- ✓ ввести державну монополію на окреми соціально значущі види

страхування: медичне страхування, страхування соціального забезпечення, страхування експортних кредитів, перестрахування.

Всі вище перелічені заходи сприятимуть розвитку страхування в Україні та підвищенню конкурентоспроможності страхових послуг та фінансової стійкості страхових компаній.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Яценко І.М. Сутність та особливості страхової діяльності в умовах ринкових відносин / І.М. Яценко// Академічний огляд. – 2014р. – С.339.
2. Нерус М. А. Аналіз теоретичних аспектів страхової діяльності / М.А. Нерус // Международный научный журнал «Интернаука» - № 12 -2016р. – С.193.
3. [Електронний ресурс].-Режим доступу: <http://insins.net/insurance/38-strahov-organizaciyi-za-pravovoyu-formoyu.html>
4. Осовська Г. В. Менеджмент організацій : підручник / Г. В. Осовська, Л. Ц. Масловська, О. А. Осовський. – К. : Кондор, 2014. – с.45
5. Петренко С.А. Порівняльний аналіз моделей організаційних структур підприємства / С.А. Петренко // Бюлетень Міжнародного Нобелівського економічного форуму.- 2015.- №1-с.84
6. Петренко С.А. Інтеграційні системи управління як джерело підвищення конкурентоспроможності підприємства / С.А. Петренко // Академічний огляд.– 2014. – № 1. – с.145
7. Резніченко К. Г. Особливості оподаткування страхових компаній в Україні / К. Г. Резніченко, І. С. Само- фат // Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. – 2016. – № 1. – С.58
8. Резніченко К. Г. Особливості оподаткування страхових компаній в Україні / К. Г. Резніченко, І. С. Само- фат // Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. – 2016. – № 1. – с. 221
9. Тимошук О. В. Теоретичні аспекти податкового регулювання страхової діяльності / О. В. Тимошук // Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого». Сер.: Економічна теорія та право. – 2015. – № 2. – С. 33
10. Коломієць Н. О. Операції страхування та порядок їх оподаткування / Н. О. Коломієць, В. М. Павліченко // Вісник Харківського національного аграрного університету ім. В. В. Докучаєва. Сер.: Економічні науки. – 2015. – № 5. – С. 152

11. Податковий кодекс України [Електронний ресурс]: Закон України № 2755-VI від 02.02.2010 р. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
12. Шірінян Л. В. Фінанси страхових організацій [Електронний ресурс]: конспект лекцій для студентів напряму підготовки 6.030508 «Фінанси і кредит», у тому числі перепідготовка спеціалістів за спеціальністю 7.03050801 «Фінанси і кредит» денної та заочної форм навчання / Л. В. Шірінян. – К.: НУХТ, 2014. – с.22
13. Сидоров. Как выглядит современный набор инструментов для достижения конкурентного преимущества// Бизнес. – 2015- с. 156
14. Про затвердження Порядку надання страховиками (цедентами, перестраховальниками) інформації про укладені договори перестраховування з страховиками (перестраховиками) нерезидентами до Держфінпослуг, - розпорядження Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 04.06.2004 N 914- с. 86
15. Про затвердження Порядку складання звітних даних страховиків, - розпорядження Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 03.02.2004 N 39 с. 5
16. Податковий кодекс України [Електронний ресурс]: Закон України № 2755-VI від 02.02.2010 р. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
- 17.[Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
18. Звітність фінансових установ Фінансова компанія №1 2016 Товариство з додатковою відповідальністю «Страхове товариство «Княжа»
- 19.Звітність фінансових установ Фінансова компанія №1 2016 Товариство з додатковою відповідальністю «Страхове товариство «Княжа»
- 20.Підсумки діяльності страхових компаній України [Електронний ресурс]. – Режим доступу:[ttp://forinsurer.com.ua](http://forinsurer.com.ua).
21. Звітність фінансових установ Фінансова компанія №1 2016 Товариство з

- додатковою відповідальністю «Страхове товариство «Княжа»
22. Звітність фінансових установ Фінансова компанія №1 2015 Товариство з додатковою відповідальністю «Страхове товариство «Княжа»
23. Звітність фінансових установ Фінансова компанія №1 2016 Товариство з додатковою відповідальністю «Страхове товариство «Княжа»
24. Звітність фінансових установ Фінансова компанія №1 2017 Товариство з додатковою відповідальністю «Страхове товариство «Княжа»
25. Звітність фінансових установ Фінансова компанія №1 2015 Товариство з додатковою відповідальністю «Страхове товариство «Княжа»
26. Звітність фінансових установ Фінансова компанія №1 2017 Товариство з додатковою відповідальністю «Страхове товариство «Княжа»
27. Звітність фінансових установ Фінансова компанія №1 2017 Товариство з додатковою відповідальністю «Страхове товариство «Княжа»
28. Звітність фінансових установ Фінансова компанія №1 2017 Товариство з додатковою відповідальністю «Страхове товариство «Княжа»
29. Звітність фінансових установ Фінансова компанія №1 2017 Товариство з додатковою відповідальністю «Страхове товариство «Княжа»
30. Звітність фінансових установ Фінансова компанія №1 2016 Товариство з додатковою відповідальністю «Страхове товариство «Княжа»
31. Звітність фінансових установ Фінансова компанія №1 2015 Товариство з додатковою відповідальністю «Страхове товариство «Княжа»
32. Звітність фінансових установ Фінансова компанія №1 2017 Товариство з додатковою відповідальністю «Страхове товариство «Княжа»
33. Рікардо Джуччі, Фолькер Хенке. Значення ринку страхування для економічного розвитку в Україні: аналіз та рекомендації для економічної політики // Страхова справа. - 02.01.2005- с. 10
34. Роман Савчук. Контекстний аналітичний обзор: фінансово-банковская

конкурентная среда// Страхова справа, -17.02.2015- с.112

35. Косова Т. Д. Фінансовий аналіз: навч. посібник / Т. Д. Косова. – К.: Центр учбової літератури. – 2016. – С.319, 295
36. Ткаченко Н.В. Об'єднання банків і страхових компаній // Актуальні проблеми економіки (укр.).- 2004.- № 2.- С. 158
37. Цисарь И.Ф., Чистов В.П., Лукьянов А.И. Оптимизация финансовых портфелей банков, страховых компании, пенсионных фондов.- М.: Дело, 2015.- 159 с.
38. Шевчук О.О. Оцінка фінансового стану та ефективності діяльності страхових компаній України // Регіональна економіка (укр.).- 2016.- № 1.- с.303
39. Ковалевська А. В. Критичний аналіз методів оцінки фінансового стану підприємства / А. В. Ковалевська, С.І. Асєєв // Бізнес Інформ. – 2012. – № 3. – С. 163-169. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2012_3_46
40. Ширинян А.С., Ширинян Л.В. Вплив тарифу на фінансову стійкість страхових компаній // Фінанси України (укр.).- 2004.- № 4.- с. 303
41. Шумелда Я.П. Страхування: Навчальний посібник: Навчальне видання.Тернопіль: Джура, 2004.- 280 с. 33
42. Ковалевська А. В. Критичний аналіз методів оцінки фінансового стану підприємства / А. В. Ковалевська, С.І. Асєєв // Бізнес Інформ. – 2012. – № 3. – С. 163-169. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2012_3_46
43. Про страхування : закон України : від 7 берез. 1996 р. № 85/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. - 2015- № 18. - Ст. 78.
44. Кінащук Л. Л. Страхове право : підручник / Л. Л. Кінащук. - К. : Атіка, 2015. - 317 с.

45. Страхове право України : підруч. для вищ. навч. закл. / за ред. проф. П. Д. Біленчука і президента Ліги страхових організацій України О. Ф. Філонюка. - К. : Атіка, 2015. - 259 с.
46. Яворська Т. В. Страхіві послуги : навч. посіб. / Т. В. Яворська. - К. : Знання, 2008. - 160 с.
47. Степанова Т. В. Страхование право Украины: Конспект лекций / Т. В. Степанова. - 3-е изд., перераб. и доп. - Одесса : Студия «Негоциант», 2015. – 157 с.
48. Лотіков П. С. Державний контроль у галузі чорної металургії в Україні: організаційно-правовий аспект: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Лотіков Павло Сергійович. - Запоріжжя, 2016. - 295 с.
49. Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
50. Мних М.В. Страхування в Україні: сучасна теорія і практика: Підручник. - : Знання України, 2015. – 85 с
51. Фисун І.В. Страхування: навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури. – 2016. – 33 с.
52. Юрченко Л.А. Финансовый менеджмент страховщика. Учеб. Пособие для вузов / Л.А. Юрченко. – М.: ЮНИТИ – ДАНА, 2015. – 199 с.